

Witam 😊

PRACA DOMOWA NR 12 (15-19.02.2021)

UWAGA!

Odpowiedzi na polecenia proszę zapisać w zeszycie, na kartach lub w postaci tekstu w programie Word. Proszę je odesłać na adres e-mail:

m.tomporek@mos4.elodz.edu.pl lub przez komunikator Messenger do **22 lutego 2021 r.**

w postaci zdjęć (screenów) lub pliku tekstowego.

Brak pracy w terminie skutkuje oceną niedostateczną.

W razie problemów technicznych, osobistych i innych, proszę o kontakt.

Proszę wykonać następujące polecenia z podręcznika „To się czyta! 1” Anny Klimowicz i Joanny Ginter:

Temat I: Komiczne wyobrażenie śmierci.

Na początek...

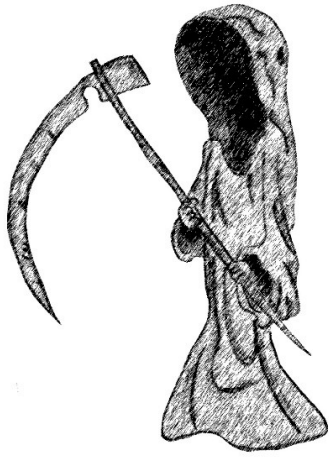
Wyobraź sobie, że spotykasz Śmierć. O co ją zapytasz?

1. Przepisz do zeszytu ważną wiadomość o komizmie (szare pole, strona 87, podręcznik), następnie przeczytaj fragment powieści Terry Pratchetta „Mort” (strony 87-89, podręcznik).

2. Wykonaj pisemnie w zeszycie ćwiczenia nr 1-6 (strona 89, podręcznik).

Dla chętnych!

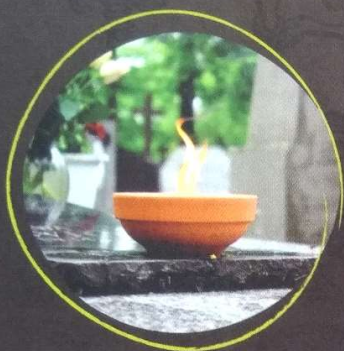
a/ Czy warto czasem ukazywać poważne tematy w komiczny sposób? Uzasadnij swoją odpowiedź.

INFOGRAFIKA

Wobec cierpienia i śmierci

Od tysięcy lat ludzie próbują poradzić sobie z cierpieniem i śmiercią – nadać im sens, wyzbyć się lęku, pogodzić się z odchodzeniem. Problemami tymi zajmują się m.in. poeci, pisarze, filozofowie. Jednak do chwili obecnej nie udało się znaleźć jednoznacznej odpowiedzi na wszystkie wątpliwości związane z tą tematyką.

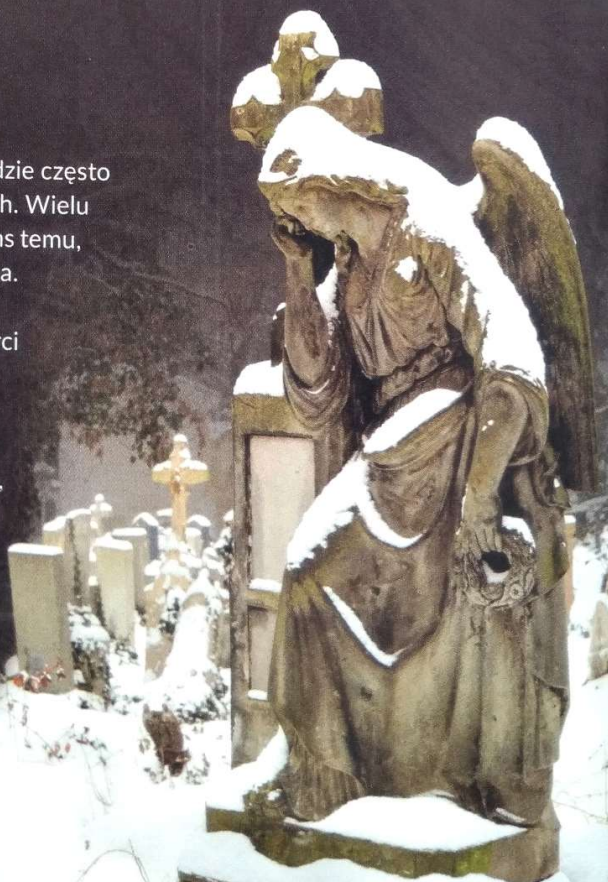

Sztuka umierania dawniej i dziś

Dawniej śmierć była wydarzeniem głośnym, niemal publicznym. Powstał pewnego rodzaju kodeks, który określał, jak należy postąpić po śmierci danej osoby. Ciało zmarłego wystawiano na widok publiczny w domu, aby znajomi i sąsiedzi mogli się pożegnać z osobą, która odeszła. Wynajmowano też płaczki do opłakiwania. Na znak żałoby bliscy zmarłego wkładali czarne stroje. Dziś również pewne elementy tych zwyczajów możemy zaobserwować podczas pogrzebów. Natomiast sama śmierć jest nieco cichsza, zamknięta w szpitalach, hospicjach czy domach opieki. Ceremonie pogrzebowe są przeprowadzane szybko i bez rozgłosu.

Śmierć i religie

W obliczu cierpienia czy śmierci ludzie często szukają wsparcia w różnych religiach. Wielu osobom pomagają one nadawać sens temu, co wydaje się trudne do zrozumienia. Według chrześcijan człowiek ma nieśmiertelną duszę, która po śmierci ciała żyje w zaświatach. Buddyści wierzą w reinkarnację, zgodnie z którą dusza człowieka po śmierci ciała może się wcielić np. w zwierzę, w roślinę lub narodzić się jako inny człowiek.

Czy dziś da się umrzeć?

Non omnis moriar („Nie wszystek umrę”) napisał w starożytności Horacy, który wierzył, że dzięki swojej poezji pozostanie nieśmiertelny. Współczesny świat nie daje nam umrzeć, ale z innych powodów. Każdy, kto choć raz umieścił na portalach społecznościowych zdjęcie typu „Ja”, „Ja i mój pies”, „Ja na wakacjach”, może być pewien, że nawet po śmierci tak łatwo nie przestanie istnieć i nie zostanie zapomniany – przynajmniej w internecie. Dziś można „wskrzesić” każdego dzięki nowoczesnej technologii: globalnej sieci, wirtualnej rzeczywistości czy hologramom.

Oswajanie śmierci

Dawniej bolesne zjawiska oswajano m.in. dzięki literaturze i sztuce. Na przykład w średniowiecznym tekście *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* uczony zadaje śmierci pytania, które mają pomóc w wyjaśnieniu jej roli w życiu człowieka. Dziś ludzie nadal oswajają śmierć dzięki kulturze, także tej popularnej. Tematyka dotycząca odchodzenia i umierania pojawia się np. w każdym odcinku serialu *Sześć stóp pod ziemią*. Na portalach internetowych można znaleźć kwizy zawierające pytania z wiedzy ogólnej o śmierci. Może więc pod pewnymi względami nie różnimy się tak bardzo od naszych przodków?

Śmierć – zjawisko medialne

W mediach śmierć często jest ukazywana według wzorów pochodzących z filmów sensacyjnych – jako widowisko, emocjonujące przedstawienie mające przyciągnąć jak najwięcej widzów. Takie traktowanie cierpienia wpływa też na zachowania ludzi. Często zdarza się, że osoby będące świadkami tragicznych wydarzeń zamiast udzielić pomocy robią zdjęcia lub nagrywają filmy.

PRACA Z INFOGRAFIKĄ

- 1 Czym różnią się dawne i współczesne obrzędy pogrzebowe?
- 2 Jak ludzie współcześni oswajają trudne tematy związane z cierpieniem i śmiercią?
- 3 W jaki sposób odbieramy śmierć, oglądając ją w filmie, a jak – kiedy umiera ktoś bliski?

Temat II: Śmierć w życiu średniowiecznego człowieka.

Na początek...

Dlaczego wiele osób nie lubi rozmawiać o śmierci?

1. Zapoznaj się z informacjami o epoce średniowiecza:

- <https://epodreczniki.pl/a/krotko-o-dlugiej-epoce---sredniowiecze/Dy2fdxNL>
- <https://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%9Aredniowiecze>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Du04hqY0L4A>

2. Przepisz do zeszytu informację o utworze – „Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią” (strona 90, podręcznik, szare pole) i o archaizmach (szare pole, strona 91, podręcznik).

3. Przeczytaj fragment 1 „Rozmowy Mistrza Polikarpa ze Śmiercią” (strony 90-91, podręcznik) i wykonaj pisemnie polecenia pod tekstem nr 1-6 (strona 86, podręcznik).

4. Ułóż krzyżówkę z hasłem „ŚREDNIOWIECZE”. Opracuj hasła wraz z pytaniami.

Temat 1

3 Bycie martwym nie jest obowiązkowe

Komiczne wyobrażenie śmierci

NA POCZĄTEK

Wyobraź sobie, że spotykasz Śmierć. O co ją zapytasz?

WAŻNA WIADOMOŚĆ

Komizm w utworze polega na przedstawieniu osoby, sytuacji czy zdarzenia w taki sposób, żeby wywołać u odbiorcy wesołość i śmiech. Wyróżniamy trzy rodzaje komizmu:

- **komizm postaci** – rozbawienie budzą zwykle charakter i zachowanie bohaterów;
- **komizm sytuacyjny** – tworzą go zabawne sytuacje, wydarzenia prowadzące do nieporozumień;
- **komizm językowy** – składają się na niego m.in. gry słowne, zabawne dialogi.

Terry Pratchett [czyt.: praczet]

Mort (fragmenty)

TO SIĘ CZYTA!

Ogromny biały koń wjechał na rynek drogą od strony Osi¹. Para unosiła się z jego boków, podkowy krzeswały iskry na kamieniach. Kroczył dumnie jak bojowy rumak. Z całą pewnością nie nosił słomkowego kapelusza.

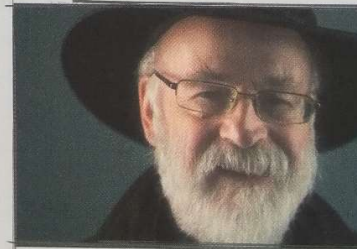
Wysoka postać na jego grzbiecie otulała się płaszczem, zapewne dla ochrony przed zimnem. Gdy koń dotarł na środek placu, jeździec wolno zsunął się z siodła [...]. [...]

Powietrze stało się gęste i oleiste, a głębokie cienie wokół Morta otoczyły błękitne i fioletowe tęcze. Jeździec ruszył ku niemu. Czarny płaszcz wzdymał się na wietrze, a stopy stuknęły lekko o bruk. To były jedyne dźwięki – poza tym cisza zalała rynek niczym zwały bawełnianej przędzy.

Wrażenie zepsuła nieco zamarznęta kałuża.

A NIECH TO!

Właściwie trudno było nazwać to głosem. Słowa dźwięczały normalnie, rozbrzmiewały jednak w głowie Morta, nie tracąc czasu na przejście przez jego uszy.

Terry Pratchett (1948–2015)

Był popularnym brytyjskim pisarzem, tworzącym książki fantasy i science fiction. Jego najśłynniejszy cykl *Świat Dysku* składa się z ponad 40 powieści. Na ich podstawie powstały m.in. gry komputerowe, filmy, komiksy i gry planszowe.

¹ Oś – w *Świecie Dysku*: bardzo wysoka skała będąca osią obrotu tego świata.

Chłopiec rzucił się na pomoc leżącej na ziemi postaci. Chwycił ją za rękę, która była jedynie wygładzoną kością, trochę pożółkłą, jak stara kula bilardowa. Kaptur zsunął się z głowy przybysza i naga czaszka skierowała na Morta puste oczodoły. [...]

Mortowi przyszło do głowy, że powinien się przerazić. Fakt, iż tak się nie stało, wprowadził go w pewne zdumienie. Przed nim siedział szkielet, rozcierał kolana i burczał niechętnie. Szkielet, ale żywy i z jakichś dziwnych powodów niezbyt przerażający.

DZIĘKUJĘ CI, CHŁOPCZE, powiedziała czaszka. JAK CI NA IMIĘ?

- Uhm... - zaczął Mort. - Mortimer... proszę pana. Wołają mnie Mort.

CO ZA ZBIEG OKOLICZNOŚCI. POMÓŻ MI WSTĄĆ.

Szkielet podniósł się ostrożnie i otrzepał płaszcz. [...]

- Mam nadzieję, że nic się panu nie stało - zauważył grzecznie.

Czaszka wyszczerzyła zęby w uśmiechu. [...]

NIC POWAŻNEGO. JESTEM PEWIEN.

Szkielet rozejrzał się i chyba dopiero teraz dostrzegł Lezeka, który robił wrażenie skamieniałego. Mort uznał, że powinien go przedstawić.

- Mój ojciec - poinformował [...]. - Przepraszam pana, ale czy jest pan Śmiercią?

ZGADZA SIĘ. BRAWA ZA SPOSTRZEGAWCZOŚĆ.

Mort przełknął ślinę.

- Ojciec jest dobrym człowiekiem - oświadczył. Pomyślał chwilę: - Dość dobrym - uzupełnił. - Wolałbym, żeby go pan zostawił, jeśli nie robi to panu różnicy. Nie wiem, co mu pan zrobił, ale proszę, żeby pan przestał. [...]

Śmierć cofnęła się i przechyliła² czaszkę w bok.

PO PROSTU PRZENIOSŁEM NAS CHWIŁOWO POZA CZAS, wyjaśnił. NIE ZOBACZY I NIE USŁYSZY NICZEGO, CO MOGŁOBY GO PRZESTRASZYĆ. NIE, MÓJ CHŁOPCZE, PRZYBYŁEM TU PO CIEBIE.

- Po mnie?

POSZUKUJESZ PRACY? [...]

- Szuka pan ucznia?

Oczodoły zwróciły się ku niemu, a w ich głębi rozbłysło magiczne światło. OCZYWIŚCIE.

Śmierć skinął kościstą dłonią. Spłynęła fala fioletowego blasku - coś w rodzaju wizualnego „brzdęk” - i Lezek wrócił do życia. [...]

- Przed chwilą jeszcze was tu nie widziałem - powiedział. [...]

ZAPROPONOWAŁEM CHŁOPCU POSADĘ, rzekł Śmierć. [...]

- Nie dosłyszałem, czym się zajmujecie. - Lezek zwracał się do szkieletu w czarnym płaszczu, nie okazując nawet śladu zdziwienia.

PRZEPROWADZAM DUSZE DO TAMTEGO ŚWIATA [...].

- A tak. Rzeczywiście, powinienem się domyślić po ubraniu. Pożyteczna praca, stabilny rynek. Solidna firma?

OWSZEM, DZIAŁA JUŻ OD DOŚĆ DAWNA.

– Dobrze, bardzo dobrze. Nie sądziłem, wiecie, że Mort trafi do takiego fachu, ale to uczciwa praca, uczciwa i zawsze potrzebna. Jak się nazywacie? ŚMIERĆ. [...]

– Nie slyszalem o takiej firmie – przyznał Lezek. – Gdzie ma siedzibę?

OD NAJWIĘKSZYCH GŁĘBIN MORZA PO ZAWROTNE WYSOKOŚCI, GDZIE NAWET ORŁOM NIE WOLNO SIĘ ZAPUSZCZAĆ.

– To mi wystarczy. – Lezek skinął głową. – No cóż...

– Tato! – Mort szarpnął ojca za rękaw.

Śmierć położył mu dłoń na ramieniu.

TO, CO WIDZI I SŁYSZY TWÓJ OJCIEC, NIE JEST TYM SAMYM, CO WIDZISZ I SŁYSZYSZ TY, rzekł. NIE STRASZ GO. CZY SĄDZISZ, ŻE CHCIAŁBY MNIE ZOBACZYĆ? [...]

– Przecież jest pan Śmiercią – zawołał Mort. – Zabija pan ludzi!

JA? ZABIJAM? Śmierć był wyraźnie urażony. NA PEWNO NIE. LUDZIE BYWAJĄ ZABIJANI, ALE TO ICH PRYWATNA SPRAWA. JA WKRA CZAM DOPIERO POTEM. PRYZNASZ, ŻE ŚWIAT BYŁBY ZUPEŁNIE IDIOTYCZNY, GDYBY LUDZIE BYLI ZABIJANI I NIE UMIERALI. PRAWDA?

– Niby tak... – przyznał z powątpiewaniem Mort. [...] – Nie muszę umierać, żeby dostać tę pracę, prawda?

BYCIE MARTWYM NIE JEST OBOWIĄZKOWE.

Przełożył Piotr W. Cholewa

POPRZECZYTANIU

☰ Czytanie ze zrozumieniem

1. Wymień postacie, które uczestniczą w opisanych wydarzeniach.
2. Jaką propozycję dostał Mort od Śmierci?
3. Czego obawiał się chłopak, zanim zdecydował się na nową pracę?

🕒 Ukryte w tekście

4. Które fragmenty tekstu odbierasz jako komiczne? Dlaczego tak uważasz?
5. Czy w tekście można znaleźć poważniejsze przemyślenia na temat śmierci? Podaj odpowiednie cytaty i je wyjaśnij.
6. Odpowiedz, jak rozumiesz słowa Śmierci, w których opisuje swoją siedzibę: OD NAJWIĘKSZYCH GŁĘBIN MORZA PO ZAWROTNE WYSOKOŚCI, GDZIE NAWET ORŁOM NIE WOLNO SIĘ ZAPUSZCZAĆ.

👄 Twoim zdaniem

7. Czy warto czasem ukazywać poważne tematy w komiczny sposób? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Temat 2

LEKCJA

4

I śmiesznie, i strasznie

Śmierć w życiu średniowiecznego człowieka

NA POCZĄTEK

Dlaczego wiele osób nie lubi rozmawiać o śmierci?

O UTWORZE

Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią to najdłuższy zachowany polski wiersz średniowieczny. Powstała prawdopodobnie na początku XV w. Oryginał nie zachował się do naszych czasów. Najstarsza kopia utworu pochodzi z 1463 r.

Bohaterem *Rozmowy...* jest uczonego o imieniu Polikarp. Modli się on o możliwość ujżenia Śmierci. Gdy Bóg spełnia jego prośbę, Polikarp i Śmierć rozpoczynają rozmowę o życiu i pośmiertnych losach człowieka. W dziele pojawiają się tematy charakterystyczne dla średniowiecza: podkreślanie powszechności śmierci i równości wobec niej wszystkich ludzi, przekonanie o znikomości wartości doczesnych. Jest ono także satyrą na średniowieczne społeczeństwo. Ukazuje w komiczny sposób przedstawicieli wszystkich grup społecznych, w tym duchowieństwa.

Więcej o średniowieczu i literaturze średniowiecznej → s. 174-175

LEKTURA
OBOWIĄZKOWA
ŚREDNIOWIECZE

Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią (fragment 1)

Prośba
Polikarpa

Polikarpus, tak wezwany¹
Mędrzec wielki², mistrz wybrany³,
Prosił Boga o to prawie⁴,
By uźrzał⁵ śmierć w jej postawie⁶.

Jak wygląda
Śmierć?

Gdy się moglił⁷ Bogu wiele,
Ostał wszech ludzi w kościele⁸,
Uźrzał człowieka nagiego,
Przyrodzenia⁹ niewieściego,
Obraza wielmi skaradego¹⁰,
Łoktuszą¹¹ przepasanego.
Chuda, blada, żółte lice
Łszczy¹² się jako miednica¹³;
Upadł ci jej koniec nosa,

¹ Wezwany – tu: nazwany.

² Wielki – wielki.

³ Wybrany – znakomity.

⁴ Prawie – prawdziwie.

⁵ Uźrzał – ujrzeć, zobaczyć.

⁶ Postawie – prawdziwej postaci.

⁷ Moglił – modlił.

⁸ Ostał wszech ludzi w kościele – został sam w kościele, kiedy wszyscy już wyszli.

⁹ Przyrodzenia – poci.

¹⁰ Obraza wielmi skaradnego – o wyglądzie, wizerunku widać szkaradnym, czyli bardzo brzydnym.

¹¹ Łoktuszą – chustą.

¹² Łszczy się – błyszczący, lśni.

¹³ Miednica – naczynie z miedzi.

Z oczu płynie krwawa rosa;
Przewiązała głowę chustą
Jako samojeźdź¹⁴ krzywousta;
Nie było warg u jej gęby,
Poziewając skrżyta¹⁵ zęby;
Miece oczy zawr[z]acając¹⁶,
Groźną kosę w ręku mając;
Goła głowa, przykra mowa,
Ze wszech stron skarada¹⁷ postawa –
Wypięła żebra i kości,
Groźno siecze przez lutości¹⁸.
Mistrz widząc obraz skarady,
Żółte oczy, żywot¹⁹ blady,
Groźno się tego przeleknął,
Padł na ziemię, eże²⁰ stęknął.
Gdy tak leżał wznak jako wiła²¹,
Śmierć do niego przemówiła.

*Jak wygląda
Śmierć?*

- ¹⁴ **Samojeźdź** – ludożerca.
¹⁵ **Skrżyta** – zgrzyta.
¹⁶ **Miece oczy zawr[z]acając** –
przewraca oczami na wszystkie
strony.
¹⁷ **Skarada** – szkaradna, wstrętna.
¹⁸ **Przez lutości** – bez litości.
¹⁹ **Żywot** – brzuch.
²⁰ **Eże** – aż.
²¹ **Wiła** – błazen, głupek.

*Strach
Polikarpa*

WAŻNA WIADOMOŚĆ

W *Rozmowie Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* spotykamy wiele przestarzałych słów i sformułowań, nieużywanych we współczesnym języku. Takie wyrazy i konstrukcje nazywamy **archaizmami**.

PO PRZECZYTANIU

🕒 Ukryte w tekście

1. O co Polikarp prosił Boga w modlitwach?
2. W jakim miejscu Śmierć ukazuje się uczonemu?
3. Jak Polikarp zareagował na pojawienie się Śmierci?
4. Jak wygląda postać, która ukazuje się bohaterowi? Dlaczego autor przedstawił Śmierć w ten sposób?
5. Nazwij uczucia, które budziła śmierć w ludziach w średniowieczu.
6. Jakie elementy średniowiecznej wizji świata można odnaleźć w tekście?

🔍 Poszukaj

- *7. W jaki sposób śmierć jest ukazywana we współczesnej kulturze? Podaj dwa różne przykłady. Co je łączy z postacią z *Rozmowy Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*, a co od niej różni?